

Výtvarné umění jako prostor pro inkluzi

Na začátku své úvahy bych se ráda zamyslela nad tím, co je to vlastně inkluze? Když to pokusím vyjádřit svými slovy, je to nevyčleňování osob se znevýhodněním, ale naopak jejich splynutím se společností. Postižení s sebou nese riziko znevýhodnění a sociálního vyloučení (exkluze). V současné době jsou hledány způsoby, jak zapojit osoby s postižením v co největší míře mezi většinovou společností.

Jedním ze způsobů, který napomáhá inkluzi je výtvarné umění. To zahrnuje obory jako je malířství, sochařství, architektura, fotografie atd. Výtvarné umění umožňuje projevit svoje emoce, pocity, myšlenky. Stává se tak prostorem pro osobnostní rozvoj, kdy se o sobě můžeme něco dozvědět.

Jaký vliv může mít výtvarné umění (s pohledu vlastního vytváření, kdy je jedinec s postižením, tím, kdo tvoří) na rozvoj osobnosti?

- Zlepšuje jemnou i hrubou motoriku
- Má rehabilitační i relaxační charakter
- Přináší uvolnění, možnost vyjádřit své pocity, myšlenky, názory
- Dává možnost zažít úspěch, pocit výjimečnosti, sebe prezentaci
- Rozvíjí cit pro estetiku, kreativitu, tvořivost
- Rozvíjí sebepoznání, porozumění svým emocím
- Rozvíjí vytrvalost k dokončení díla
- V případě kolektivního tvoření rozvíjí spolupráci, komunikační dovednosti, sociální dovednosti

Výtvarný projev jedinců s postižením se může stát zdrojem cenných informací v psychoterapii.

Jestli má být inkluze účinná, je potřeba aby prostupovala veškeré činnosti, kterých se jedinec s postižením účastní, s ohledem na typ postižení. Vždy záleží na vůli takového člověka.

Výtvarná tvorba může být jedním ze způsobů, jimž můžeme vyjádřit své pocity, nálady. Je to prostor pro uvolnění a tvořivost, kde nic není špatně – děti (všichni, kdo tvoří) by neměly zažívat obavu ze špatného hodnocení – jednoduše by zde žádné být nemělo. Tvoření je činnost, která má relaxační účinky, je proto nezbytné, aby ten, kdo tvoří měl dostatek času, prostor, klid.

Ráda bych se také zamyslela nad rizikem, které výtvarné tvoření přináší, a to je podle mého názoru postoje a přístupy učitele. Protože při tvoření pracujeme s emocemi a vlastními náměty, není vhodné, aby učitel do procesu tvoření zasahoval a snažil se působit na dítě tak, aby přebíralo jeho vidění, styl, představy. Je potřeba přistupovat k procesu tvoření s respektem. V opačném případě hrozí riziko demotivace a znechucení k dalšímu tvoření.

Avšak nejen vlastní tvoření lidí s postižením otevírá možnost k inkluzi. Za zmínku stojí množství filmů, které dávají nahlédnout do problematiky lidí s různými druhy postižení. Pro ilustraci uvádím pár z nich: Nedotknutelní (o muži, který ochrnul a jeho svérázném asistentovi – inspirováno skutečným příběhem), Bohem zapomenuté děti (příběh učitele v internátní škole pro sluchově postižené), Čistá duše (o životě Johna Forbese Nashe, držitele Nobelovy ceny za ekonomii, který se potýkal se schizofrenií, Dobrý Will Hunting (o mladém geniálním matematikovi, který měl problémy s chováním, Za hranicí ticha (pohled do rodiny, kde oba rodiče mají sluchově postižení) a mnoho dalších. I díky těmto filmům si může majoritní společnost uvědomovat, že mezi námi žijí lidé, kteří se v něčem liší, ale na druhou stranu mohou řešit podobné problémy jako většinová společnost.

S problematikou lidí s postižením se můžeme setkat i v literatuře, jako příklad bych ráda uvedla knihu Via Lucis (příběh hluchoslepé Američanky Heleny Kellerové od Lindy Jarošové), Než jsem tě poznala (příběh o muži na vozíku a jeho ošetřovatelky), Moje levá noha (Christy Brown, postižen mozkovou obrnou, popisuje svůj život a to, jak se pomocí své levé nohy stal spisovatelem a malířem), Naia se smí narodit (příběh americké rodiny, která se vyrovnává s tím, že jejich dítě se narodí Downovým syndromem)

Domnívám se, že jsou stále rezervy v tom, jak může výtvarné umění napomoci k inkluzi. Čím více bude majoritní společnost vědět, znám problematiku lidí s různým druhem postižení, tím více by mohlo růst porozumění a vzájemná tolerance.

Jitka Houzarová, UČO 464959